

Teksten nedenfor er hentet fra St.prp.nr. 75 (2003-2004). Supplering av Verneplan for vassdrag.

Tilråding fra Olje- og energidepartementet av 11. juni 2004, godkjent i statsråd samme dag.

020/3 Tovdalsvassdraget ovenfor Heresfossfjorden (V.nr. 020.C)

Fylke:	Aust-Agder
Kommune:	Birkenes, Froland, Bygland, Åmli
Nedbørfelt:	651,1 km ²
Urørt natur:	45 %
SP-kategori/gruppe:	I
Nasjonale laksevassdrag:	-

Tovdalsvassdraget har utløp ved Kristiansand og strekker seg 120 km innover i landet. Verneforslaget omfatter Tovdalselva fra Heresfossen og nordover til Rjukanfossen. Tovdalsvassdraget nord for Rjukanfossen er vernet i Verneplan IV. Tovdalselva har et smalt og avlangt nedbørfelt. Elvesystemet er karakterisert ved at hovedelva har liten gradient og binder sammen et nett av små og mellomstore vann. Mellom disse renner elva over bergterskler i fosser og stryk. Vassdraget er typevassdrag og har referanseverdi med lange hydrologiske dataserier. Vassdraget har gjennom årrekke vært brukt i forskning knyttet til sur nedbør og anses som landets viktigste referansevassdrag i den sammenheng. De senere årene har det pågått et stort nasjonalt kalkingsprosjekt i vassdraget. Hele Tovdalsvassdraget representerer overgangen fra kystnære skogsområder med innslag av edellauvskog i sør til boreale barskogsområder på fattig berggrunn i indre strøk. Store arealer består av myr. Våtmarksfaunaen er godt representert og hekkefaunaen er artsrik. En rekke rødlistede arter er registrert. Feltet har også stor betydning for sårbare arter av rovfugler og ugler. Vassdraget har svært store kulturminneinteresser fra et langt tidsrom. Mange kulturminner, særlig de svært verdifulle tømmerfløtningsanleggene, har nær tilknytning til elver og vann.

Tovdalsvassdraget er et av få vassdrag i Sør-Norge som går fra fjell til fjord og som er lite påvirket av moderne tekniske inngrep. Bortsett fra det tidligere vernede området i nord gjelder det særlig den foreslåtte delen. Hele nedbørfeltet er svært godt egnet til ulike friluftaktiviteter og bruken av området er stor.

Styringsgruppens vurdering: Det er bare hovedvassdraget ovenfor Heresfossfjorden som er vurdert i denne forbindelse, da Uldalsgreina og hovedvassdraget fra Heresfossfjorden til vassdragets utløp er vesentlig påvirket av kraftutbygging. Det er meget store verdier knyttet til den delen av vassdraget som er vurdert, og styringsgruppen foreslår at vassdraget tas inn i verneplanen. Det legges også vekt på at dette vil utgjøre en mer naturlig enhet enn hva som allerede er omfattet av vassdragsvernet. Styringsgruppen er klar over at det også er verdier knyttet til den nedre delen av vassdraget, men er av den oppfatning at disse kan ivaretas gjennom forvaltningen av vassdraget for øvrig.

Høringsuttalelsene og NVEs vurdering og anbefaling.

Åmli kommune, Froland kommune og Bygland kommune går inn for vern av vassdraget på den aktuelle strekningen. Birkenes kommune går inn for vern, også av den andre delen av vassdraget, forutsatt at vernet bare gjelder mot kraftutbygging. Aust-Agder fylkeskommune støtter vern av vassdraget. Fylkeslandbruksstyret peker på at konsekvens av vern kan bli uheldige for landbruksnæringen. Fylkesmannen i Aust-Agder anbefaler vern og ønsker også vern av hele den lakseførende strekningen i vassdraget. Det samme gjelder Tovdalsutvalgets Verneutvalg og Samarbeidsrådet for Naturvernsaker. Agder Energi Produksjon ønsker ikke vern av vassdraget. Norges

Skogeierforbund og Norges Bondelag Agderkontoret går også mot vern. Direktoratet for naturforvaltning mener vassdraget er spesielt viktig i forbindelse med verneplansuppleringen. Vegdirektoratet viser til behov for utbedring av veier i området, bl.a. bygging av ny bru over vassdraget. NGU viser til at det er viktige forekomster av pegmatitt og feltspat innenfor vassdragets nedbørfelt. Verneverdiene i vassdraget var godt utredet i Verneplan IV og vassdraget ble da vernet fra foten av Rjukanfossen. Resten av vassdraget ble forutsatt ivaretatt gjennom helhetlig vassdragsforvaltning etter eksisterende lovverk.

NVE viser til styringsgruppens forslag og deler dennes vurdering. Når det gjelder vassdragsvernets virkning, vises det til den generelle delen av innstillingen. NVE anbefaler at vernet utvides til å gjelde hovedvassdraget til utløpet i Heresfossfjorden.

Departementshøringen og departementets tilråding.

Åmli kommune går mot vern av Tovdalsvassdraget ovenfor Heresfossfjorden. Det vises til at grunnlag for vern ikke er til stede da de miljøverdier det legges vekt på ikke er representert i det foreslåtte verneområdet. Næringslivet i kommunen er svakt, og tåler ikke den ytterligere svekking vern innebærer. Landsammenslutningen av vasskraftkommuner går også mot vern.

Naturvernforbundet i Aust-Agder går inn for vern av hele Tovdalsvassdraget.

Fylkesmannen i Aust-Agder og Aust-Agder fylkeskommune støtter NVEs innstilling.

Departementet tilrår at Tovdalsvassdraget ovenfor Heresfossfjorden tas inn i verneplanen.